

# **Badische Landesbibliothek Karlsruhe**

**Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe**

## **Regula Dominus quae pars**

**[Straßburg], [um 1497 oder nach 1500?]**

De Aomine Omin? q̄ pars

[urn:nbn:de:bsz:31-290403](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-290403)

## De Nomine



### Nomin<sup>9</sup> q̄ pars?

Nomen. Quare? quia significat substantiā cū qualitate propria vel cōmuni. Quid est nomen? Est pars orationis que vnicuiq; subiectoz corpoꝝ seu rez propria vel cōmune distribuit qualitatem. Quare dicitur corpoꝝ: p̄ pierres grossas q̄ videri et palpari possunt. vt homo lapis lignū. Quare dicitur rez: p̄ter res inuisibiles / q̄ nec videri nec palpari possunt vt anima angelus. Unde dicitur nomē: A notamine siue a notione / eo q̄ suo vocabulo res incognitas nobis notas efficiat / nisi em̄ nomen scieris cognitio rez perit. Quare querit que pars? Ut sciatur et intelligat cui parti sectio partū dicitio de qua fit sermo supponat. Quid est pars? Est sectio vel diuisio cuiuslibet rei. Quare nomen fuit inuentum. Ut significaret suppositū in locutione. Quot sunt necessaria in locutione? Duo. que? Suppositū et appositum.

Uñsus. Quenis perfecta constructio dat duo membra. Quid est suppositū? Est illud de quo fit sermo. Quid ē appositū? Est id qd̄ dicitur de suo supposito. vt fortes currit. fortes est suppositū / currit vero appositū. Eius qualitas? Appellatiue. Quare? quia naturaliter cōmune est multorum. Cur dicitur naturaliter? Ad differentiā prioroz nominum / que nō natura sed vsu cōmunia sunt. Quid est qualitas? Est aptitudo nominis significandi rem suā discrete vel cōmuniter. Discrete vt Petrus. Cōmuniter vt homo. Unde dicitur qualitas? A quali. eo q̄ per qualitatem cognoscimus vtrū nomen sit proprium vel appellatiuū. Quot sunt qualitates in nomine? Due. scz. Propria et appellatiua. Que est propria? que vni soli rei conuenit. vt Nicolaus. Uñsus. Id proprium dices quod non notat vniueres. Plures: namq; duo sensu nō signat sub vno. Que est ap-







## De Nomine

Terne cōsimili formabūt more datini. Inde sinisterior & iunior excipiant. Et poris & neq̄ aliam prebēt tibi formā. Quid est superlatiuus? Est qui significat q̄d suus positiuus cū hoc aduerbio valde. vt fortissimus idest valde fortis. Suplatiuus in quid desinit? In masculino genere ius/in feminino in a/in neutro in um. Si positiuus fuerit scde declinationis. suplatiuus format a genitiuo singulari. vt doctus docti. adde. s. & simus. fit doctissim⁹. Unde p̄sus. Usq̄ secunda tenēs superantē de genitiuo. Sic formas iungis. s. atq̄ simus supaddes. Si positiuus fuerit terciē declinationis. suplatiuus format a genitiuo singulari. vt fortis forti. adde simus/fit fortissimus. Unde In terna forma simus addes cū genitiuo. Si positiuus fuerit terciē declinationis/et terminet in r. superlatiuus format a nominatiuo singulari. vt pulcer. adde rimus/fit pulcerrimus. Unde p̄sus. Cū tenet r rectus rimus est illi sociandus. Inde excipiuntur sinister et dexter. ¶ Quotuplex est cōparatio? Duplex. scz. Regularis & irregularis. Regularis est/quando cōparatiuus et superlatiuus regulariter formant a suo positiuo. vt doctus doctior doctissimus. Irregularis est quando cōparatiuus et superlatiuus irregulariter formant a suo positiuo. vt bonus melior optimus. Bouel. Ita. Quomodo. Per duo genera et p̄ duas terminaciones. vt hic dñs/hec dña. Si nō. quare. Quia nō potest moueri de genere in genus/de voce in vocem/de significatione in significationē. Quid est moueri? Est formare femininū & neutrum a masculino. ita q̄ conueniūt in principio. & differūt in fine. ¶ Quot modis mouent nomina? Tribus. quibus? Voce & significatione. vt doctus docta doctum. Voce & nō significatione. vt liber libra/fiber fibra. Significatione & nō voce. vt pater/mater/soror/frater. ¶ Cuius generis? Masculini. q̄ re? quia preponitur ei in declinatione vnū articulare pro nomen q̄d est hic. vt hic dñs. Si feminini. quia preponitur ei in declinatione vnū. p̄nomen articulare q̄d est hec. vt hec



## De Nomine

mus. Si neutri. quia preponitur ei in declinatione vni  
articulare pnomem quod est hoc. vt hoc scamnū. Si com  
munis. quia preponuntur ei in declinatione duo articu  
laria pronomina. vt hic et hec sacerdos. Si omnis. quia  
preponuntur ei in declinatione tria articularia pnomina  
vt hic et hec et hoc felix. Si dubij. quia antiqui grammas  
tici nulla ratione cogente in diuersis generibus protules  
runt. vt hic aut hec dies. Si epicheni. quia subvno articu  
lo comprehendit vtrumq; sexum. vt hic passer. hec aquila  
**Quid est genus.** Est quidam ppietas discretiua sexus  
vel tanq; discretiua sexus/mixtim se habens vel principa  
lium ab negatiua. Quare dicit discretiua sexus: ppter va  
ria masculina et feminina. vt hic vir hec mulier. Quare  
dicit tanq; discretiua sexus: ppter imaginaria. vt lapis pe  
tra. Quare dicit mixtim se habens: propter communia.  
Quare dicit principalium ab negatiua. Propter neutz.  
Dicitur enim neutz. quasi negans vtrumq; videlicz. mas  
culinū et femininū. Unde dicit genus: A generando vel  
a ge grece qd est terra latine. vnde nobis cūcta procrean  
tur. **Quis numerus?** Singularis. Quare. quia singula  
riter profertur. Si pluralis: Quia pluraliter profertur.  
**Quid est numerus?** Est terminus secunde impositionis  
mediante quo dictio significat vni vel plura. Unde dicit  
numerus: A numerando vel a nummo pompeio. qui pris  
mum numez apud latinos inuenit. **Dec sunt noia mascu  
lini generis carentia plurali numero.** **Uñsus.** Lum sis  
mo simus sanguis cū puluere limus. **Aer sol pontus cuz  
mundo fiscus et ether.** **Dec sunt nomina femini generis  
carentia plurali numero.** **Uñsus.** Fama fames lux vis  
ta fides pay gloria tellus. **Atq; salus labes sitis humus  
lues mors.** **Indoles et soboles proles iuuenta iuuentus.**  
**Predictis adde tabesq; senecta senectus.** **Dec sunt nomia  
neutri generis carentia plurali numero.** **Uñsus.** Pus  
et opus fenum sal manna quoq; scenū. **Letum phasq; ne  
phas tabi virus solum ver.** **Nil nihil et nibilum pluralibz**



## De Nomine

ista carebunt. ¶ Quis figure? Simplicis. Quare. quia non potest diuidi in duas vel in plures partes intelligibiles prioris sensus capaces. Unus. Non poteris tale sub simplici scisma notare. ¶ Quid est figura? Est elementaliter consideratio considerans ipsam dictionem esse inuisibilem vel indiuisibilem in partes partiales. Quid est composita figura? que potest diuidi in duas vel in plures partes intelligibiles prioris sensus capaces. Unus. Dicitio composita dicitur habere figuram. Quam licet in genitivas partes distinguere quare. Significata gerit vox designata per ipsam. Unde dicitur figura. A figurando vel a fingendo. Fingere enim componere dicimus. unde et nos compositores lucifugulos esse vocamus. ¶ Quis casus? Nominatiui. Quare. quia in tali casu declinando reperitur. Quid est casus? Est finalis inflexio vocis a voce casualibus proprietatibus directe vel indirecte connectens. Casus unde dicitur. A cadendo. eo quod unus casus cadit ab uno in alium. Nominatiuus propterea non dicitur quod cadit ab alio. sed quod ceteri casus cadunt ab ipso. Septem sunt forme casuales. scilicet. Aprotota/monaprotota/diptota/triptota/tetraptota/pentaptota/sexaptota. ¶ Quis declinationis? Secunde. Quare. quia mittit genitiuum singularem in i et datiuum et ablatiuum in o/ut dominus domini domino. Si prime. quia mittit genitiuum et datiuum singulares in aediprongs. i. in e longa/ut musa muse. Si tercie. quia mittit genitiuum in is et datiuum in i/ut sacerdos sacerdoti. Si quarte. quia mittit genitiuum singularem in us et datiuum in ui/ut fructus fructus fructui. Si quine. quia mittit genitiuum et datiuum singularem in ei diuisas syllabas. ut species speciei speciei. Unde versus. Mittit in e prima genitiuum dat. i. q. secunda. Tercia dat is/quarta dat us/ quinta facit ei. Ut muse scamni/ turpis/ fructus/ speciei. ¶ Quid est declinatio. Est finis per obliquos variatio. Unde dicitur declinatio. A declinando/ quia per eam declinamus



## De Pronomine

**E**go que pars: Est Pronomen. Quare? quia ponit loco proprii nominis et certam significat personam. Quare pronomen potius ponit loco proprii nominis quam nominis appellatiui? quia maiorem convenientiam habet cum nomine proprio quam cum nomine appellatiuo. Quid est pronomen? Est pars orationis ut in donato. Quare dicis tantum de pene? quia non significat substantiam cum qualitate pronomen vero substantiam meram nulla qualitate permixta. Quare dicis personamque interdum recipit? propter quis vel qui que donatus dicit nullius esse personae. Unde dicit pronomen: A pro et nomen / eo quod vice nominis ponat. Quot de causis inuenta sunt pronomia? Duabus. Causa commoditatis et causa necessitatis. Causa commoditatis ut quomodo. Ne idem nomen sepius in oratione positum tedium generet. ut Aiax venit ad troiam. et Aiax pugnavit. Hodo dubium est. ut dicit de vna aiaxe. aut de pluribus. sed illud dubium remouendum ponit illud pronomen idem. ut sic dicendo. Aiax venit ad troiam. et idem pugnavit. Unde dicitur. Causa duplex igitur pronominibus reperit. Cur sint inuenta quatuor tibi prima necesse est. Altera commoditatis nam prime siue secundae. Aiax ad troiam venit. pugnavit et idem. Causa necessitatis ut quod. quia omne nomen erit tercie personae excepto vocatiuo. et non poterat reddere suppositi verbi prime et secundae personae. et ideo inuenta sunt pronomia. ut talem defectum supplerent. Cuiusmodi qualitates. Finitae. Quare. quia finitam rem demonstrat. Quot sunt qualitates in pronomine? Duae. Quae. Finita et infinita. Finita est. que finitam rem demonstrat. Infinita est que infinitam et incertam rem demonstrat. Quid est qualitas? Est aptitudo pronominis significandi rem suam finitam vel infinitam. Unde dicitur qualitas. A quali: eo quod per qualitatem dinoscimus an pronomen sit finitum vel infinitum. Quot sunt pronomia apud Latinos. Quindecim. scilicet octo primitiua / et septem deriuata. Ego / tu / siu / ille / ipse / iste / hic et

A iij







## De Pronomine

Debes formare per eam. pnomina quinque. Quot sunt p nomina tertie declinationis? Quinq. scz. Deus/tuus/ suus/noster et vester. Quare? quia mittunt genitium singulare in i et dem et ablatiuum in o. vt meus mei meo. **Uñ.** Tercia per primam fit nominis atqz secundam. Quot sunt pnoia quare? qz mittunt genitium singularem in atis. et dem in ati. vt nostras nostratis nostrati. **Uñ.** Quarta quidem terne par debet nominis esse. Quare non declinat. ego egonis si cut noia tercie declinationis. Rñdetur ad differentiam huius nominis echo ebonis. qd significat sonum reflexum. **Uñ.** Echo quis audit voces indagine claudit. Et quare caret vocatiuo casu. qz inuentum est sub proprietate prime persone. que est contrario vocatiuo. Tu quare habet vocatiuum. qz inuentum est sub proprietate secunde persone que conuenit vocatiuo. Quare quis habet duplicem ablatiuum. quia apud antiquos fuit tercie declinationis. sed apud modernos est secunde declinationis. Quare quis habet duplicem nomen. Rñdetur propter eius duplex officium. qz quandoqz ponitur relatiue. vt fortes currit qui mouet. Quandoqz ponitur interrogatiue. vt quis currit. Quare sui caret vocatiuo. qz est reciprocu. et omnis recipiatio habet fieri per obliquos. Quare non dicitur sui vel si. sicut dicitur tui vel tis. Rñdetur quod ad differentiam huius verbi sum. qd habet sis in secunda persona et in impatiuo. Nota octo sunt nomina que habent secundam declinationem pnominis. **Uñ.** p. sus. Unus et nullus vter et nullus solus et alter. Totus dant in ius genitiuos addis abus. Namqz tenent normam pnominis ista secundam. Quare? quia mittunt genitiuum singularem in ius et datiuum in i. Quot sunt pnomina habentia vocatiuum? quatuor. **Uñ.** versus. Tu meus et noster nostras hec sola vocantur

**N**ullo que pars? Est verbum. Quare? quia cum modis et formis et temporibus agendi vel patiendi significatiuum est. Quid est ver



## De Verbo

bum. Est parforationis. vt in donato. Quare dicit sine ca-  
su. Propter nota monapote forme. Quare potius dicit  
sine casu q̄ sine cōparatione. q̄ casus ordinat nomen cū  
verbo. et hoc non facit cōparatio. Unde dicit verbum. A  
verberando vel a verberato aere plecturo q̄ lingue vox for-  
meur. Quare magis verberam<sup>9</sup> aerē in verbo q̄ in alijs  
partibus / q̄ sepius ponit in oratione q̄ alie p̄foratiōis  
Quot significata habet ista dictio verbū? Quatuor. Vñ  
versus. Filius est verbū: deceptio parsq̄ loquela. P̄mo  
modo est idem q̄ filius. vt ibi. Verbū caro factū est. i. fili-  
us dei incarnatus est. Sc̄do modo est idem q̄ deceptio  
vt verba dat om̄is am̄s. i. deceptions. Tercio modo est  
parforationis. vt in donato: Verbū est parforatiōis. Quar-  
to est idem q̄ loquela. vt ibi Verba mea auribz percipe  
dñe. Quot modis verbū est dignius nomine. Duobz. qui-  
bus. Ratione regiminis / et ratione copule. Ratione res-  
giminis. quia verbum regit nomen z nō econuerso. Rati-  
one copule. q̄ in omni verbo intelligit copula / que est cor-  
torius locutionis. Lius qualitatis. Qualitas quereperi-  
tur in verbo illa diuidit in modum z in formā. Lius mo-  
di. Indicatiui. Quare. Quia indicando dictū est. Quid  
est modus. Est varia inclinatio animi / varios eius effectus  
demonstrans. Unde dicit modus. A moderando vel a  
moderatu. eo q̄ in vno motu sumus dum indicamus. Et  
in alio dum vituperamus. Quot sunt modi in verbo  
Quinqz. qui. Indicatiuus / imparatiuus / optatiuus / cō-  
iunctiuus / infinitiuus. Indicatiuus quare p̄mo loco po-  
nitur. quia ipse solus perfectus est et per ipsuz discernit<sup>9</sup>  
verz z falsum. Indicatiuus quot tempora habet. Quinqz  
diuisa. Diuide. Presens per se. Preteritū imperfectū per se.  
Preteritū p̄fectū per se. Preteritū plusq̄ perfectū per se. Futu-  
rum per se. Quot modis ponit indicatiuus. Tribus. Vñ  
versus. Indicat et dubitat querit modus ante loquendi.  
P̄mo modo ponit indicatiue. vt iste legit. Sc̄do modo  
dubitatiue. vt nescit quis legit. Tercio quesitiue. vt quis.



## De Verbo

legit. Imperatiuus quot tpa habet. Duo diuisa.. Diuide.  
Pns perse. Futur p se. Quare habet nisi duo tpa. Quia  
omne imperiū: aut sit de presenti: aut de re futura. Quare ca  
ret prima persona in singulari. qz nemo sibi ipsi imperare  
potest. Quare hz eā in plurali. quia nos connumerando  
alijs nobis metipsis imperare possumus. Quare ponit an  
te optatiuū. qz dignius est impare q̄ optare. Imperatiu<sup>9</sup>  
q̄t modis ponit. Dico. Vñ. Imperator hortat pmitte cōsu  
lit orat. Temptat z applaudit indignatur q̄ scōs. Primo  
ponit impatiue. vt fac ignē. Scōo horatiue. vt esto te for  
tes in bello. Tercio pmissiue. vt irascimini z nolite peccas  
re. Quarto cōsultiue. vt petre sequere me. Quinto oratis  
ue. vt miserere mei deus. Sexto temptatiue. vt imola filiū  
tuū quem diligis Isaac. Septimo applausiue. vt aue ma  
ria. Octauo indignatiue. vt vade retro sathanas. Opta  
tiuus quot tpa habet. quatuor cōiuncta et vnū per se. Con  
iunge diuide. Pns et preteritū impfectū cōiunctū. Pres  
teritū pfectū z plusq̄ pfectū coniunctū. Futur per se.  
Quare ponit ante coniunctiū. quia optatiuus potest ve  
nire in locutionem sine additione alterius verbi qd̄ con  
iunctiuis facere nō potest. Coniunctiuis quot tpa habz  
Quinqz sicut indicatiuus. Quare ponit ante infinitiū.  
quia certior est in numeris z in psonis. Infinitiuis quot  
tēpa habet. Quatuor sicut optatiuus. Quare vltimo loco  
ponit. qz certis caret numeris z psonis. nō q̄ omnino cas  
reat. sed q̄ indifferentes se habeat ad quemlibet numez et  
psonā. Cuius forme. Perfecte. Quare. qz pfectoz verboz  
regulam seruat. Que est formatio pfectoz verboz. quan  
do scōa et tertia persona regulariter formātur a prima fin  
conuenientiā principij et differentiā finis. Quid est for  
ma. Est quedam pprietas considerata ex terminatione et  
formatione verbi. Quot sunt forme in verbo. Quatuor.  
Vñ. Plus: Quatuor in verbis sunt forme. zc. Perfecta for  
ma in quid desinit. in o vel in oz. Unde format. A nullo  
format. sed alie formant ab ea. Frequētatiua forma in qd̄



## De Verbo

desinit. In to vel in so vel ro. Et triplex est eius formatio.  
Prima. Verbum frequentatiuum format ab ultimo supino  
verbi perfecti mutado u in o. vt cursuz cursu u in o fit cur  
so. An. Ex u supremi decet o formare supini. Sic curro  
curso formabit nectoq; nero. Scda formatio est. Si ver  
bu pfecte forme habuerit a longa in penultima sillaba su  
pini/tuc a longa debet mutari in i breuem. vt rogati ro  
gatu. a in i. z u in o fit rogito. An. Si tamen a longa  
fit in illis in ante supma. Hanc in i mutabis formans et  
eam breuiabis. Si crogo dat rogito. sic aptito fiet ab ap  
to. Tercia formatio est. Si verbum pfecte forme habuerit  
gi in preterito. tuc verbum frequentatiuum format a scda p  
sona presentis tps indicatiui modi deponendo s. vt lego  
legis depoe s z adde to fit legito. Unde psus. Sed si p  
fecti sit preteritū retinens gi. Tunc ex psona presentis de  
me secūda. S et to iungas legito sic et lego formas. Et  
sunt omnia prime coniugationis. Anversus. Atq; prioz fit ei  
data declinatio verbi. Inchoatiua forma in quid desinit.  
in co. Unde format. A secunda psona presentis tempoz  
indicatiui modi. vt ferueo ferues/adde co fit feruesco. vn  
de psus. Hanc inceptiuā formā veteres posuere. Lo cū p  
sona presentis iunge scda Verbi perfecti decet hinc exem  
plificari. Ferues feruesco dat normā tepesq; tepesco. Et  
sunt tercie coniugationis. Anpsus. Hanc declinari faciat  
tibi tercia verbi. Meditatiua forma i quid desinit. in rio  
Unde format. Ab ultimo supino. vt lectū lectu/adde rio  
fit lecturio. Anversus. In meditatiuis fiet formatio talis  
Verbi supremū pfecti pone supinū. Et finem breuia cuz  
quo rio fit sociata. Parturio facere sic debes esurioq;. Et  
sunt quarte coniugationis. Anversus. Verbozq; data sit  
declinatio quarta. Et sunt generis neutr. Quis coniu  
gationis? Prime. quare? quia habet a pductam ante re  
in infinitiuo vt amare. Si secunde. quia habet e pductā  
ante re in infinitiuo. vt docere. Si tercie. Quia habet e  
coreptam ante re in infinitiuo. vt legere. Si quarte. quia



## De Verbo

habet i productā ante re in infinitiuo. vt audire. Quid est cōiugatio? Est consequēs verborū determinatio. Unde dicitur coniugatio. A coniugando / qz per eam coniungamus. Quis generis? Actiu. Quare? quia potest constructi cū accusatiuo a parte post. vt amo deū. vel quia desinit in o et potest accipere r super o r facere ex se passiuū vt amo amor. Si passiu. quia desinit in r et potest dimittere r et redire in susi actiuum. vt legor lego. Si neutri. quia desinit in o et non potest accipere r sup o quia si acciperet r nō esset latinū. vt sto curro / sto: curror nō dicitur. Si deponens. quia desinit in r / et nō potest dimittere r / quia si dimitteret r / nō esset latinū / vt loquor loquo non dicitur. Si cōmunis. quia desinit in r / et habet vtrāque significationē / tam actiuā qz passiuam r nō deposita. Quid est genus in verbo? Est quedam proprietās ex significatione et determinatione o vel oz contracta. Unde dicitur genus. A generando. nā actiuū generat ex se passiuum. Quis tēporis? Presentis. Quare. qz presens tempus designat. Quid est tempus? Est mora motus rerum motabiliū. Unde dicitur tempus. A temperando vel ad distinguendo eo qz actus nostros tēperet et distinguat. Quis psonae? Prime. Quare. quia possum ei adiungere vnū pronomen prime psonae. vt ego amo. Si secunde. Quia possum ei adiungere vnū pronomen secunde psonae. vt tu amas. Si terciē. quia possum ei adiungere vnū pronomen terciē psonae. vt ille amat. Quid est psona? Est res diuersis assignata. Unde dicitur persona. A psonando. qz per se sonat.

**H**odie que pars? Est aduerbium. Quare. Quia stat iuxta verbū ad eius significationem declarandam. Quid est aduerbiū? Est verbi adiectiuū. Unde dicitur aduerbiū. ab ad et verbū. et interponit ibi i ne putent esse due dictiones. Quis significationis. Temporis. Quare. qz presens tempus designat. Quid est significatio in aduerbio, Est quidam

B



## De Adverbio

modus determinandi ipsum verbum. A quibus partibus descendunt adverbia. Ab omnibus partibus. A nomine doctus venit adverbium docte. A pronomine ille venit illic. A verbo sto venit statim. Ab adverbio sepe venit sepius. A principio sapiens venit sapienter. A coniunctione neque venit nequaquam. A prepositione ex venit extra. Ab interiectione o. veni o si. Vni usus. Est huius partis quelibet caput et fons. Docte de doctus: ex hinc de pronomine dicas. A stas statim/ a sensu dictio sensim. Sepius a sepe/ nequaquam de neque sume. Dicitur ab ex extra/ sed ab o dicitur o si. ¶ Comparat. Ad. Quare. quod eius significatio non potest intendi vel remitti. ¶ Eius figure. Composite. Vni componit. A pronomine hoc et a nomine die. et dicitur hodie quasi hoc die. ¶ Quot sunt adverbia interrogatiua locorum. Quatuor. scilicet. Quo/ qua/ vbi/ et vnde. Vni usus. Quo petit ad/ qua per/ in/ vbi/ vnde petit de. Quid respondet ad quo. Duplex. adverbialiter et nominaliter. Adverbialiter respondet huc/ illuc/ istuc. Nominaliter hoc est dupliciter. Vel per nomina propria. vel per nomina appellatiua. Si appellatiua respondet accusatiuus mediante prepositione ad. vt quo transis/ ad civitatem/ ad campum. Si autem sunt propria nomina. hoc est dupliciter. Vel talia sunt minorum locorum vel maiorum. Si sunt minorum locorum hoc est dupliciter. Vel talia sunt simplicis figure vel compositae Si sunt simplicis figure. tunc respondet per accusatiuum sine prepositione. vt quo transit rex. Pragam/ Eracouiam Si sunt compositae figure. tunc respondet per accusatiuum mediante prepositione. vt quo pergis. Respondet. ad montem pessulantium. Si autem sunt propria nomina maiorum locorum tunc iterum respondet per accusatiuum mediante prepositione ad. vt quo transis. Respondet. ad Poloniam/ ad bohemiam Ad qua eodem modo respondet sicut ad quo. nisi quod alia sunt adverbia et alia prepositio. licet per cum qua respondetur ad nomina. Quid respondet ad vbi. Dupliciter. Adverbialiter et nominaliter. Adverbialiter respondet hic/ illic/ istic. Nominaliter diuersimode. Vel per nomina propria



## De Adverbio

Vel per noia appellatiua. Si per noia appellatiua. tunc res-  
pondet per ablatiuū mediante prepositione in. vt vbi fu-  
isti. in ciuitate. in campo. Sed per nomina ppria. hoc est  
distincte. Vel talia sunt minor locoz vel maior. Si mi-  
noz locoz hoc est itez distinguendum. Vel talia sunt pri-  
me declinationis et singularis numeri. et sic respondetur  
per genitiuum. vt vbi fuisti. Respondet. Rome. Vel talia  
sunt secunde declinationis et etia singularis numeri. et sic  
itez respondendū est per genitiuū. vt vbi fuisti. Rome/ro-  
thomagi. Vel talia sunt tercie declinationis et singularis  
numeri. tunc respondetur per ablatiuū sine prepositione.  
vt vbi fuit rex. Respondet. Verno. ne. Vel talia sunt pri-  
me declinationis et pluralis numeri. tunc itez respondet  
per ablatiuū sine prepositione. vt vbi fuit rex. Responde-  
t. Athenis. Si aut fuerint ppria nemia maior locoz. tunc  
respondet per ablatiuū cū prepositione. vt vbi fuit rex. Re-  
spondet. in polonia. in bohemia. Ad vnde eodē modores-  
pondet sicut ad qua. nisi q alia sunt aduerbia. et alia pres-  
positio cū hoc respondetur ad nomina in ablatiuo casu

**P**articipium. Quare. quia recipit ptem nois ptemq; verbi  
Quid est participium? Est pars orationis. vt in donato.  
Unde dicitur participium. A noie pars. et a verbo capio. Qui  
generis? Omnis. Quare. quia omne participium desinens in  
ans vel in ens est generis omnis et pntis temporis. Vnde dicitur  
Participium quod in ans vel in ens sit dicitur pntis. Vnde for-  
matum dicitur. Si verba fuerint prime vel secunde coniuga-  
tionis. tunc formant a secunda persona presentis tps indicatiui  
modi et singularis numeri. vt amo amas. pone n inter a et  
s habebis amans. doceo doces. pone n inter e et s habe-  
bis docens. Vnde. Presentis participium a pnti generat. Sed  
diuersimode nascitur et varie. A interpone persona secunda  
duarum. Sicut a b amo amas: sic fit a doceo doces. Si aut  
fuerint tercie. vel quarte coniugationis. tunc formant a prima



## De participio

persona presentis temporis indicatiui modi mutando o  
in ens. vt lego muta o in ens. fit legens. Audiens muta  
o in ens fit audiens. **Uñsus.** Terne vel quarte psona  
prior generabit. O si vertit in ens cũ queo tollis eo. Sed  
fm Remigiū formant a prima psona preteriti imperfecti  
temporis indicatiui modi. mutando bam in ns. vt leges  
bam/muta bam in ns. fit legens. Preteritū participij in  
quid definit. in tus vel sus/vel in tus. **Uñsus.** Tus sus  
tus dat preteritum. Unde formatur: ab ultimo supino.  
vt lectum lectu/adde s/fit lectus. visum visu/adde s fit vi  
sus. nerum neru/adde s fit nerus. Futurū participij in  
rus format ab ultimo supino. vt lectū lectu/adde rus/fit  
lecturus. Sed futurū participij in dus format a genitiuo  
singulari sui presentis tēporis participij. vt legens legētis  
conuersa tis in dus fit legendus. **Uñsus.** Rus dusq; fu  
turū. Luus significationis? Actualis. Quare? quia venit  
a verbo actiuo qd est lego legis. Inde venit participiū le  
gens. ris. Quid est significatio in participio. Est idem q  
genus in verbo. **Uñsus.** In verbi genere que sit significatio  
catio quere. Quot participia descendunt a verbo actiuo  
Duo. Presens et futurū. vt legens lecturus. Unde verus.  
Quere per actiuā presens in rusq; futura. Quot a verbo  
passiuo. Duo. Preteritū et futurū. vt lectus legendus. **Uñ**  
versus. Sunt per passiuā tibi cetera significanda. Quot  
a verbo neutrali. Duo sicut ab actiuo. Presens et futurū.  
vt stans staturus. **Uñ.** Queda bit actiuū dabit bec eadē  
tibi neutz. Quot a verbo deponentali. Tria. scz Presens  
preteritū et futurū. vt loquens/locutus/locuturus. Unde  
versus. Deponens terna. Quot a verbo cōmuni. Quatuor  
or. scz. Presens preteritū et duo futura. vt criminās criminis  
naturus vel criminandus. **Uñsus.** Tibi dat commune  
quaterna. Quis figure est omne participiū. Simplicis  
aut decompositi. **Uñsus.** Omne participans dic simpli  
cis esse figure. Aut decompositi dicere nō dubites. Quare  
re participiū fit simplicis figure: patet de nomine. Quare



## De coniunctione

gūrdicū decomposita. quia venit a verbo composita figure  
Composita em̄ figura nō est in p̄cipio. Quare. quia om  
ne participiū est deriuatiue speciei. Quorū modis participi  
um transit in vim nominis. Quatuor. Quibus. Compas  
ratione/ temporis amissione/ regimine/ et compositione.  
Comparatione. quando vox participialis cōparatur. vt as  
mans amantior amantissimus. Temporis amissione. qñ  
participiū in resolutione perdit tempus. vt iste liber est les  
gendus. i. dignus lectione. Regimine. quādo participiū  
regit aliū casum q̄ suū verbum a quo descendit. vt amās  
illius. non em̄ congrue dicitur amo illius/ sed amo illum.  
Compositione. qñ participiū componit cū aliqua parte  
orationis cū qua suū verbū cōponi nō potest. vt inductus  
nō em̄ dicitur indoceor. Un̄sus. Dum mutat regimen fit  
participās tibi nomē. Dum pdit tempus: dum comparat  
associa mus. Istis compositū dum simplex sit tibi verbum

*Amisio temporis*

## Que pars: Est cōiunctio

Quare: Quia coniungit ceteras partes in orati  
one. Quid est coniunctio. Est pars orationis vt in  
donato. Unde dicitur coniunctio: A cōiungendo. quia pos  
test omnes partes coniungere. Nomen cū nomine. vt pe  
trus et paulus currūt. Pronomen cū p̄nomine. vt ego et  
tu currimus. Verbum cū verbo. vt iste studet et perficit.  
Aduerbium cū aduerbio. vt iste scribit bene et velociter.  
Participium cū participio. vt iste legens et agens disputat  
Coniunctionē cū iunctione. vt quidem equidem males  
fecerūt. Prepositionē cū prepositōe. vt in et sup̄ premis  
Interiectionem cū interiectione. vt heu et prochdolor mul  
ta mala sūnt. Quorū modis cōiungit coniunctio: Duobus  
Quibus. Per vim et per ordinem. Per vim. qñ coniūgit  
ea que prius inter se nullā habebant p̄uenientā. vt fortes  
bibit et dormit. Per ordinem. qñ coniūgit aliqua que pri  
us inter se habebant p̄uenientā. vt fortes currit et mouet.  
Luius potestatis. Copulatiue. Quare. quia copulat tam

B iij



## De Coniunctione

sensus q̄s verba. Quid est potestas. Est quoddā officii q̄d  
exercet coniunctio in cōiungendo dictiones et orationes.  
Potestas coniunctionū quot species habet. Quinq̄. q̄s.  
Copulativas/diunctivas/expletivas/causales et ratio  
nales. Copulativa que est. que coniungit tam sensum q̄  
verba. Diunctiva est que coniungit aliqua in se. sed res  
spectu tertij disiungit. vt sortes et plato currūt. Expletiva  
est que causam ornatus explet. vt si nō dabis solidum: sal  
tem da denariū. Lius ordinis. Cōmunis. Quare. quia  
preponi et postponi potest dictionibz quas copulat. Quid  
est ordo. Est quedam p̄prietas cōiunctionis preponendi et  
postponendi dictionibz quas copulat. Quot sunt ordines  
in cōiunctione. Tres. Qui. Positiuus/subiunctiuus et cō  
munis. Quot sunt diunctiōes prepositiuū ordinis. Quin  
decim. Que. Aut. ac. ast. an. neq̄. quin. quatenus. et si. sin  
sen. siue. ne. ve. nā. ni. nisi. Et dicunt prepositiuū ordinis.  
quia preponunt dictionibz quas copulant. Quot sunt cō  
iunctiones subiunctiuū ordinis. Octo. Que. q̄. ve. ne. q̄  
quidem. aut. quoq̄. enim. vero. Et dicunt subiunctiuū or  
dinis. quia tantū postponunt dictionibz quas copulant.  
Quot sunt coniunctiones cōmunis ordinis. Alie om̄es  
preter q̄ superi⁹ dicte sunt. Quot sunt diunctiōes encliti  
cē. tres. Que. scz. q̄. ne. ve. Et dicunt enclitice. q̄ inclināt  
sup se accentū precedentis sillabe. vt dixit. putasne. domis  
nūve. Cū. Inclinantq̄ ne. ve. quas encliticas reor. esse

**¶** **Q**ue pars: **Prepositio.**  
Quare: Quia preponit alijs partibz in oratione.  
Quid est prepositio. Est pars orationis. vt in do  
na: o. Unde dicit prepositio. A preponendo. q̄ preponit  
alijs partibz in oratione. Quot modis prepositio adiu  
git dictionibz. Duobus. Quibus. Per appositionē et per  
compositionē. Per appositionē. vt quō. Quando preposi  
tio et dicitio cui adiungit sunt diuerse partes. vt in donato  
Per compositionem. vt quō. Quando prepositio et dicitio



## De Prepositione

cul ad iungit fit vna dicitio. vt infelix. Quid operat prepositio in cōpositione. Tria. Aut complet/aut mutat/aut minuit. Quomodo complet vt quando cōpositū magis significat suo simplici. vt clarus preclarus. Quō mutat. quā cōpositū aliud significat q̄ suum simplex. vt video inui deo. Quō minuit. quando cōpositū minus significat suo simplici. vt rideo subrideo. i. paꝛ rideo. Quot sunt prepositiones accusatiuo casui deseruientes. Triginta. Scz. ad/apud/ante et alie que ponunt in donato in illa pte. da prepositiōes casus accusatiui. Quot sunt p̄positiones ablatiuo casui deseruientes. Quindecim. Scz. A. ab. abs. cū. ⁊ alie q̄ ponunt in donato in illa pte. da p̄positiones casus ablatiu. Vñ p̄sus. Sed sunt ter quinq; cū sexto sociis ande. Quot sunt prepositiones vtriq; casui deseruientes Quatuor. scz. In sub super et subter. Vñ p̄sus. La sibo vtrif q̄ dic quatuor deseruientes. Quādo deseruiūt actō casui. Quando post verbū vel participiū significās motū eundi ad locum ponunt. tūc requirūt accusatiuū casum. sicut vado sub arboꝛem. Vñ p̄sus. In sub ter vel tus. dant quarz tū dum sociamus. Verbo signanti motū vel participanti. De motu dici credas tamē exteriori. Quādo deseruiūt ablatiuo. quando post verbum vel participiū significās stationem eundi in loco. tūc requirunt ablatiuū casum. sicut sum in scolis. et sic de alijs. Vñ p̄sus. Si nō designo tibi motum construe sexto. In campo currosi sis benedix cis in illo. Si sis exterius in campū sit tibi cursus. Quot sunt p̄positiones inseparabiles. Sex. scz. di. dis. re. se. an. con. Quare dicunt inseparabiles. qz separe a suis dictionib; cum quibus construuntur parum vel nihil significant.

## Et que pars: Interiectio

Quare. qz interiacet ceteris partib; in oratione. Quid est interiectio. Est pars orationis significās mentis affectū voce incognita. Vñ dicit interiectio. Ab inter ⁊ taceo iaces iacere. qz interiacet ceteris partibus in



## De interiectione

oratione. Quare interieccio ultimo loco ponit. Quia omnes alie partes significant rem cōceptam/interieccio vero rem affectam. Quare interieccio est inuenta. vt significaret mentis affectum voce incognita. idest voce non impleta. ¶ Cuius significatio nis? Dolentis. Quare. qz dolor rem significat. Quot sunt significaciones interiectionis. Quatuor. Que. Dolor/timor. Spes et gaudium. Dolor de presenti malo. Timor de futuro malo. Spes de futuro bono. Gaudium de presenti bono.

Et sic est finis.